

*В.А. Козирєв, аспірант ДВНЗ “Українська академія банківської справи
Національного банку України”*

ІДЕНТИФІКАЦІЯ ПОНЯТТЯ КРИЗИ СТРАХОВОГО РИНКУ

У статті проведено аналіз підходів до визначення понять «криза» та «криза страхового ринку», ідентифіковано причини та наслідки нестабільності у розвитку страхових компаній України у кризовий і післякризовий періоди.

Ключові слова: криза, криза страхового ринку, чинники поглиблення кризи.

Постановка проблеми. Страховий ринок України переживає скрутні часи. Складно спрогнозувати, яким чином буде відбуватись його подальший розвиток з огляду на загальну ситуацію економічної нестабільності. Незважаючи на те, що страхові компанії вже пережили дві фінансово-економічні кризи (1998-1999 та 2008-2009 років), післякризова ситуація невизначеності страховиків щодо пошуку нових векторів розвитку докорінно не змінилась.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній вітчизняній та зарубіжній науковій літературі чимало уваги приділено проблемам функціонування страхового ринку в умовах загальної фінансово-економічної кризи. Так, зокрема С.Можаров, О.Парацак та Р.Крамаренко вважають, що існує низка негативних тенденцій на страховому ринку, які стримують його подальший розвиток та зростання [3]; О. Гаманкова [1] та О. Залетов вивчали виявлення впливу фінансової кризи на страхування та можливі шляхи їх подолання; О. Заруба акцентує свою увагу на прийнятті виважених управлінських рішень з боку страховиків в умовах загальної економічної кризи [2].

Невирішені раніше частини загальної проблеми. На думку більшості вітчизняних аналітиків страховий ринок України знаходиться у стані нестабільності і невизначеності. Дослідження страхового ринку мають переважно теоретичний характер та різняться у відображенні подій, що спричинили його проблеми. Більшість із розглянутих робіт не надає чіткої відповіді на питання, які чинники спровокували поглиблення кризи страхового

ринку України та у якому стані перебувають страхові компанії у сучасних умовах. На нашу думку, необхідно надати змістовну характеристику стану страхового ринку України, як такого, що перебуває у стані нестабільності, на основі традиційних та інноваційних підходів у визначенні поняття «криза» та провести аналіз чинників, що спричинили настання кризових ситуацій.

Метою статті є аналіз страхового ринку України, вивчення теоретико-методологічних засад кризи страхового ринку та ідентифікація чинників, що спровокували її настання.

Виклад основного матеріалу. Страховий ринок є однією з найважливіших складових фінансового сектору економіки. Останні роки страховий ринок розвивався зі значними труднощами та перешкодами. Більшість експертів схиляються до думки, що сучасний стан страхового ринку характеризується як нестабільний. Поряд з незначним поживленням, після подолання наслідків фінансово-економічної кризи, прослідковується поява нових дестабілізуючих явищ, що призводять до таких наслідків:

- зниження рівня платоспроможності та попиту громадян і юридичних осіб на страхові послуги;
- відсутність надійних інструментів довгострокового розміщення страхових резервів;
- обмеження конкуренції в окремих секторах ринку страхових послуг;
- негативні зміни в структурі власності багатьох страхових організацій та істотне зниження їх здатності виконувати свої зобов'язання перед клієнтами;
- низька інформаційна «прозорість» страхового ринку, що створює проблеми для потенційних страхувальників у виборі страхових організацій;
- низький рівень капіталізації страхових організацій та нерозвиненість національного перестраховального ринку, що призводять до неможливості страхування великих ризиків без значної участі іноземних перестраховальних компаній і відтоку сум страхової премії за кордон [1].

Подолання вищезазначених дестабілізуючих явищ потребує детального аналізу «нестабільності» та її граничних проявів у вигляді фінансових та економічних «криз».

На думку А. Блакита, нестабільність фінансового середовища являє собою один з елементів загальної нестабільності економічних умов перспективного розвитку що характеризує непередбачену зміну векторів та кількісних значень комплексу зовнішніх факторів впливу на результати й фінансової діяльності, яка не контролюється підприємством і не може бути заздалегідь ідентифікована із стовідсотковою надійністю. Нестабільність характеризується втратою мобільності, динамізму та гнучкості економічної системи, нездатністю своєчасно і в повній мірі пристосовуватися до змін в економіці і зовнішньому середовищі.

На думку П. Трунін та М. Каменської, визначення періодів, які можна назвати фінансовою нестабільністю чи кризою, – само по собі непросте завдання. Цілком логічно вважати фінансовою нестабільністю банкрутство кількох фінансових інститутів. Однак за деяких обставин це може бути складовою частиною звичайної ринкової взаємодії, коли припиняють функціонувати збиткові фірми, які не змогли організувати ефективну діяльність. За інших ситуацій банкрутство одного фінансового інституту може стати причиною фінансової кризи. Тому під фінансовою нестабільністю чи кризою зазначені науковці розуміють такі проблеми в фінансовій системі країни (чи їх сукупність), які істотно негативно впливають на економічну активність [3].

Ми поділяємо думку Р.В. Федоровича, що економічна нестабільність зумовлює необхідність дослідження причинно-наслідкових зв'язків і розробки дієвих методів мінімізації негативних наслідків, які приводять до економічних ризиків, що у свою чергу провокують настання кризових явищ [2, с. 256-257].

У такій ситуації виникає необхідність визначити, як охарактеризувати «кризу» на страховому ринку України сьогодні.

Виходячи з етимології слова, поняття «криза» (від грец. crisis – рішення, поворотний пункт, суд) можна визначити як різкий, крутий злам в течії якогось процесу, що змінює його форму, напрямок, а також точку вибору, який перекреслює щось у минулому.

Поняття «криза» почало використовуватись в економіці лише у ХІХ столітті. «Класичне» економічне поняття «кризи», що сформувалося в той час, передбачає трактування її як небажаної й драматичної фази у капіталістичній економічній системі, що характеризується коливаннями й негативними явищами, перешкодами.

На нашу думку, необхідно провести розподіл існуючих поглядів на поняття «криза» для розуміння, який саме сценарій розвитку ситуації нестабільності характерний для сучасного страхового ринку України.

Традиційні підходи до визначення «кризи» поєднують у собі погляди науковців кінця ХVІІІ – поч. ХХ ст. Погляди науковців того часу збігались, що криза – цілком контрольоване явище, що характерне для економіки, що розвивається стрімкими темпами. Акцентуючи увагу на правильні дії з боку держави, науковці знаходили шляхи подолання криз. У будь-якому випадку, криза розглядалась лише як перешкода у розвитку економіки та не може мати системний характер.

З розвитком ринкових відносин, підвищенням «прозорості» фінансових ринків та активної діяльності фінансових посередників виникає потреба в активному втручанні держави у всі сфери економіки, шляхом застосування пруденційних та превентивних заходів при проведенні грошово-кредитної політики. З одного боку, держава повинна контролювати фінансовий ринок, шляхом введення певних обмежень, а з іншого – активне втручання держави та запровадження політики «антикризового управління» може спричинити появу певних диспропорцій у розвитку економіки та водночас прояви недовіри з боку населення до фінансових інститутів. На сучасному етапі розвитку з'являються принципово нові системні ризики, що мають глобальний характер та призводять до появи системних криз.

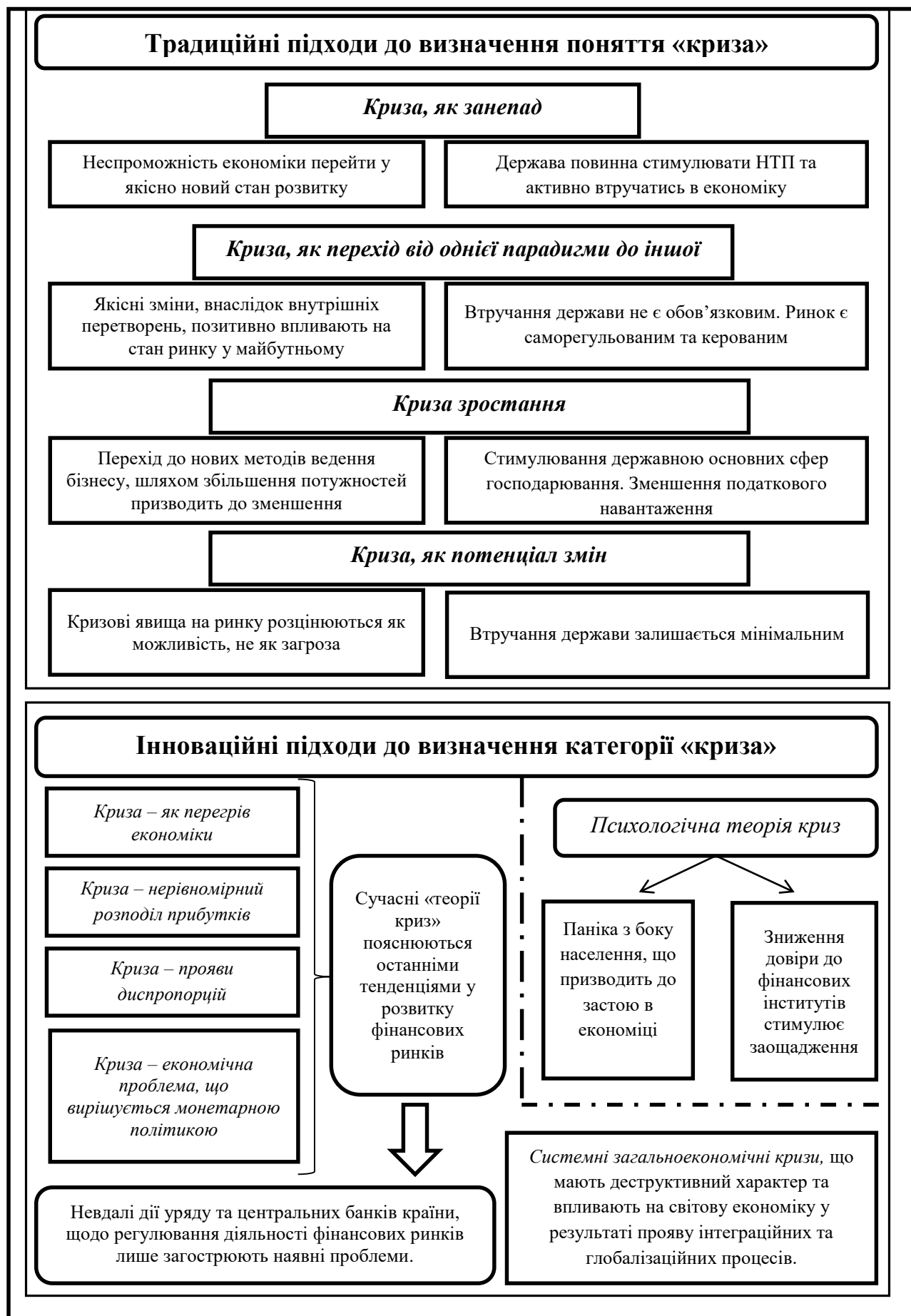

Рисунок 1 – Узагальнення теоретичного підґрунтя дослідження поняття «криза»

Для визначення та характеристики кризи страхового ринку України, розглянемо існуючі підходи більш детально.

А. Сміт у праці «Дослідження про природу і причини багатства народів» (1776 р.) кризові явища в економіці охарактеризував, як «перегрів» економічної системи, які є результатом спекулятивних дій – спроб банків залучити покупців облігацій виплатою високих відсотків, що призвело до істотної втрати капіталу банками [8].

Д. Рікардо був водночас послідовником та опонентом А. Сміта, але він не враховував можливості настання загальної кризи перевиробництва або недоспоживання і наголошував на тому, що ситуація перевиробництва одного товару на ринку можлива, але цього не може статися з усіма товарами одночасно [9]. Тому він наголошував на тому, що трактування поняття «криза», як «криза перевиробництва» є хибним. В основі криз він вбачав нерівноцінний розподіл багатств.

Ж.-Б. Сей у праці «Трактат політичної економії» (1803 р.) пояснював кризові явища в економіці диспропорціями, що виникають у процесі виробництва, обміну і споживання [10]. Ґрунтуючись на його поглядах можна зробити висновок, що урегулювавши дисбаланси та диспропорції, можна уникнути загальної економічної кризи.

Також характеристику економічній кризі дав Дж. М. Кейнс у праці «Загальна теорія зайнятості, проценту і грошей» (1936 р.). Під кризою він розумів економічну проблему, яку здатна врегулювати держава шляхом монетарної політики. Дж. М. Кейнс наполягав на державному втручанні в економіку, а також визначив першопричини кризових явищ, серед яких – схильність до заощаджень [11].

Український економіст М. Туган-Барановський причину виникнення криз пояснював у диспропорції між рухом заощаджень та інвестицій у галузях, що виробляють засоби виробництва. Він вважав, що потрібно забезпечити раціональне регулювання інвестицій.

На думку І. Шумпетера, існує «психологічна теорія криз», коли кожній фазі властива своя психологічна картина, що формує відношення до інвестицій.

Паніка кризового стану веде до застою капіталовкладень, а підвищений настрій в умовах зростання економіки стимулює інвестування [7].

Зазначені погляди вчених розходяться у питаннях визначення головних каталізаторів кризових явищ на фінансовому ринку та органів, що повинні стабілізувати ситуацію у разі виникнення дисбалансів та диспропорцій.

По-перше, кризи можна сприймати із суто деструктивної точки зору, виокремлюючи основні напрямки їхнього впливу на суспільство. Це вважається одним з традиційних підходів до сприйняття криз у процесі розвитку систем. Зокрема більшість політологів та соціологів марксистського спрямування вважають конфлікт такою формою соціальних відносин, яка в процесі розвитку за допомогою суто раціональних методів та еволюцій зітреється та припинить своє існування. Здійснюючи філософський аналіз поняття криз, радянські дослідники М. Селєзньов та М. Левінтов, ґрунтуються на науковій методології марксистсько-ленінської школи, ставили наголос на тому, що криза долається за рахунок стрибка в якісно новий стан, тобто за допомогою революційних змін.

По-друге, кризу можна виокремити під призмою позитивних та конструктивних чинників як процес синергійності кризових потоків. На тлі цих конструктивних перебудов поступовий перехід від трактування криз як занепаду немарксистської науки до концепції кризи її зростання виокремив А. Гуревич [12].

Можна сказати, що більшість політологів немарксистського спрямування виділяють у кризових рефлексіях значну кількість позитивних елементів для суспільства загалом, беручи до уваги теорію існування суспільства в постійному переході від кризи до кризи, так би мовити, в існуванні циклічності криз. Сприймаючи кризу як філософський елемент існування буття, що є невід'ємною частиною та певним рушієм суспільного розвитку, аналізуючи кризу у формі національних політичних протистоянь, виокремлюються основні позитивістські тенденції криз, що сприяють виходу соціальної напруги, спричиняючи соціальні зміни різних масштабів.

По-третє, варто також виокремити підхід до категорії «криза», що поєднує деструктивні та конструктивні чинники різною мірою в різних конкретних ситуаціях.

Заслуговує уваги концепція фінансової кризи як механізму реалізації системного ризику – ризику втрат, пов'язаних із несприятливими змінами на ринку загалом, які можуть бути викликані ефектом доміно на фінансовому ринку або кризою довіри серед інвесторів, що створює ситуацію загальної неліквідності. Методологія і специфіка системного аналізу кризи залежить від її масштабів (глобальна, регіональна, в межах певної країни, галузева), а також її характеру (фінансова тощо) та тривалості [13].

Як наслідок, криза на страховому ринку розглядається як прояв загальної системної кризи, що впливає не тільки на стабільність фінансових ринків, а й провокує перетворення у соціальній сфері та відбивається значною мірою на житті суспільства.

На думку О. Барановського, «криза» – це багатоаспектне економічне поняття, система поглядів на економічну сутність якого перебуває в стані розвитку [14].

В. Ковалев акцентує увагу на тому, що під фінансовою кризою розуміється різке погіршення стану фінансового ринку внаслідок реалізації накопичених ризиків під впливом внутрішніх і зовнішніх чинників, що спричиняє порушення його функціонування, зниження цінових показників, погіршення ліквідності й якості фінансових інструментів, банкрутство учасників.

Вплив криз на розвиток страхової справи України був різним. Тому досить важко визначитись, до якого саме з виокремлених характеристик поняття «криза» можна віднести ситуації невизначеності та нестабільності у яких перебував ринок. Доцільним є здійснення ретроспективного аналізу, що має відтворювати основні тенденції на ринку та відповісти на питання: як охарактеризувати сучасний стан страхової галузі України.

У 1998 році страховий ринок України лише починав розвиватися, тому перше падіння ринку було не дуже відчутним, зважаючи на низький рівень його

розвитку в докризовому періоді. У зв'язку з цим ринок відновився достатньо швидко і вже на кінець 1999 року головні фінансові показники компаній перейшли докризовий рівень. Іншою відмінністю є те, що в 1998-1999 роках переважна більшість страхових послуг реалізовувалася юридичним особам (менша кількість страхувальників обумовила меншу кількість страхових претензій, судових позовів за невиконання страховиками своїх зобов'язань) [13].

В 2000-2008 роках страховий ринок розвивався дуже активно, збільшувалися основні фінансові показники компаній, а головне - швидкими темпами зростало страхування фізичних осіб. Саме за цей сегмент страхового ринку розгорнулася основна конкурентна боротьба між провідними компаніями. Страховики часто вдавалися до неякісної конкуренції (наприклад, демпінгували при формуванні страхових тарифів, укладали договори без франшизи), формували свої ринкові і фінансові стратегії на основі «планової збитковості». Завдяки дуже ризиковій фінансовій політиці переважна більшість страхових компаній виявилися вразливими до фінансово-економічної кризи. Втрати страхового ринку в фінансовій кризі 2008-2009 років виявилися більш суттєвими, ніж в кризі 1998-1999 років. Відповідно і відновлення ринку потребувало значно більшого часу [18].

Класифікація чинників, що провокують настання кризових ситуацій на страховому ринку дозволяє з високою долею імовірності стверджувати, що фінансова криза страхового ринку визначається не просто наявністю певних локальних упущень або недоліків, а є, як правило, результатом системних помилок у політиці, планах розвитку та ринковій стратегії.

Рисунк 2 – Ідентифікація чинників, що обумовила виникнення кризи на страховому ринку України

При детальному аналізі ситуації на страховому ринку, необхідно враховувати структурні, організаційні та інституційні особливості страхового ринку. Чим більше зростання відносних показників активів фінансового сектору, тим більше зростає його роль для економіки і відповідно посилюється зв'язок реального і фінансового секторів, що, у свою чергу, збільшує ризики взаємозалежних кризових явищ.

Зараз в економіці України спостерігається взаємозалежність таких параметрів, як рівень інфляції, падіння курсу національної валюти та капіталізації ринку акцій, скорочення депозитної бази в банківському секторі, банкрутство фінансових інститутів, зокрема страхових компаній. Таким чином, рівень фінансового посередництва, що вимірюється показником відношення активів фінансового сектору до ВВП, характеризує ступінь схильності до системних криз. У страховому секторі це показник частки валових страхових премій у структурі ВВП.

Вочевидь, можна стверджувати, що страховий ринок України, починаючи з 2010 р. переживає кризу невикористаних можливостей. Страхові компанії не здатні повною мірою використати свій інвестиційний потенціал та реалізовувати в повному обсязі власні послуги.

Показники діяльності страхових компаній за період 2011-2013 рр. дозволяють підтвердити вищезазначену тезу аналітично.

Класичне страхування зростало повільними темпами, частка чистих премій у ВВП станом на кінець 2012 року залишилась на рівні 2011 року і складає 0,7% (за оцінками Української федерації ubezpieчення).

Зростання обсягів зібраних страхових премій від страхування автомобільного транспорту (АвтоКАСКО), яке за підсумками півріччя зросло на 2%, до кінця року стало демонструвати негативну динаміку. Причина – продовження старіння автопарку, а також зростання ставок по позиках і фактично повна зупинка банками автокредитування. У підсумку, зростання в цьому сегменті за підсумками 2012 р. склало не більше 1%.

Динаміка ринку обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності автовласників (ОСЦПВ) за внутрішніми договорами також

сповільнюється. Цим видом страхування вже охоплено понад 75% автовласників. Кількість укладених договорів протягом цього року збільшиться всього на кілька відсотків. У той же час зростання обсягу страхових премій з цього виду, який до кінця року складе, як очікується, 9%, пояснюється зростанням середнього строку дії полісів. Позитивні тенденції спостерігалися в особистому страхуванні. Поштовх цьому виду дала активізація банками споживчого кредитування. У наступному році очікуваний приріст чистих премій класичного ринку складе близько 12% і незначно перевищить рівень інфляції (7,4%). Тенденції цього року зберуться на риках автоКАСКО (прогнозне зростання до 8%) і особистого страхування (до 18%). Ринок ОСЦПВ зросте приблизно на 21%.

На сьогоднішній день страховий ринок України потребує чіткої стратегії розвитку. Від держави вимагаються рішучі дії у правовому полі, що повинні супроводжуватись прийняттям нових, принципово важливих нормативно-правових актів, що були анонсовані у 2009-2012 рр.

По-перше, прийняття Стратегії розвитку страхової галузі повинно зміцнити роль страхування в економічній політиці і зробити його інструментом мінімізації ризиків не тільки для громадян і підприємств, а й держави в цілому.

По-друге, учасники страхового ринку сподіваються, що наступного року буде прийнятий закон «Про страхування» [21]. Зараз документ знаходиться на фінальній стадії редагування, та все одно залишилися питання, які вимагають додаткового обговорення. Одне з них – регулювання діяльності страхових посередників, у тому числі тих, для яких ця діяльність не є основною. Важливо, щоб діяльність посередників не виявилася регульованою штучними нормами. Тому пропонується дотримуватися в цьому питанні Європейської директиви, що регламентує діяльність посередників, яка з 2006 року впроваджена в країнах ЄС. Таким чином, ми зможемо гармонізувати українське і європейське законодавство в цій сфері.

Інша важлива проблема, щодо якої потрібно знайти компроміс – впровадження інвестиційного та пенсійного страхування. У цьому випадку приводом для розбіжностей є конкуренція між різними видами діяльності –

пенсійним забезпеченням та управлінням активами, з одного боку, і страхуванням – з іншого.

Компанії зі страхування життя сьогодні накопичили достатній досвід в організації продажів фінансових послуг клієнтам-фізичним особам. Крім того, обсяг резервів зазначених фінансових посередників вдвічі більше накопичень недержавних пенсійних фондів. У той же час, ринок страхування життя отримав дуже серйозний удар у зв'язку з введенням єдиного соціального внеску. Компанії у сфері «life»-страхування мають розвинену інфраструктуру, тисячі навчених агентів, розгалужену філіальну мережу та значний досвід роботи з масовим клієнтом. Задіявши «потужності» компаній, держава зможе не витратити кошти на створення системи з нуля і знизити витрати на її адміністрування.

Висновки дослідження і перспективи подальших розробок у даному напрямку. Результати ґрунтовного аналізу засвідчили, що економічна нестабільність зумовлює необхідність дослідження причинно-наслідкових зв'язків і розробки дієвих методів мінімізації негативних наслідків, які приводять до економічних ризиків, та, у свою чергу, провокують настання кризових явищ. На сьогоднішній день страховий ринок України знаходиться у кризовому становищі та не здатний у повній мірі використати можливості з надання та реалізації страхових продуктів. Згрупувавши чинники, що здатні спровокувати кризу на страховому ринку, можна зробити висновок, що страхові компанії свідомо піддавали свою діяльність підвищеному рівню ризику та спричинили кризу на страховому ринку, поглибивши негативні наслідки загально фінансової кризи 2008-2009 рр. У післякризовий період виникла проблема спроможності страхового ринку до само відновлюваності. Прийняття Стратегії розвитку страхової галузі та нової редакції Закону України «Про страхування» сприятимуть розвитку страхування та задіють у повній мірі існуючі «потужності» страхових компаній.

Список літератури

1. Гаманкова, О.О. Фінанси страхових організацій [Текст] / О.О. Гаманкова. - К.: КНЕУ, 2007. -328 с.
2. Заруба, О.Д. Страхова справа [Текст] підруч. / за наук. Ред. О.В. Заруба. – К.: Т-во «Знання», КОО, 1998. — 321 с.
3. Шматк, К.А., Нестеренко Н.В. Страховий ринок України в сучасних умовах [Текст] / К.А. Шматко, Н.В. Нестеренко // Держава та регіони – 2012 –№2 – С. 35-38
4. Блакита, А. В. Економічна нестабільність та фінансова стратегія торговельних підприємств характер впливу і форми реагування [Текст] / А.В. Блакитя // Економіка підприємств. – 2011. – С. 94–99.
5. Федорович, Р. В. Основні риси структурно-функціональної будови аналітичного процесу [Текст] / Р.В. Федорович // ВІСНИК ЖДТУ – 2010. – №3 (53). – С. 256-257
6. Гаврилишин, Б. Г. Економічна енциклопедія [Текст]: підруч. / за наук. ред Б.Г Гаврилишин, С.В Мочерний., О.А Устенко. – К. : ВЦ «Академія», 2001. – 848 с. – ISBN 966-580-074-4
7. Смит, А. Исследование о природе и причинах богатства народов [Текст] / А. Смит. – М. : ЭКСМО, 2007. – 332 с. – ISBN 978-5-699-18389-0
8. Ricardo, D. On the Principles of Political Economy and Taxation [Text]/ D. Ricardo. – Third edition. – London: Liberty Fund, Inc., under license from the Royal Economic Society, 1821. – 512 p. – ISBN 0-86597-965-0 (pbk.: alk. paper)
9. Сей, Ж.-Б. Трактат політичної економії [Текст] / Ж.-Б. Сей. – К. : «Основа», 2001. – 213 с. – ISBN 5-365-00546-5
10. Кейнс, Дж. М. Загальна теорія зайнятості, проценту і грошей [Текст] / М.Дж. Кейнс. – К. : «Барви», 1998. – 210 с. – ISBN 966-7543-25-0
11. Богданов, А. А. Тектология: Всеобщая организационная наука [Текст] / А. А. Богданов. – М.: «Экономика», 1989. – 351 с. – ISBN 5-282-00537-9
12. Вайн, С. Глобальний фінансовий кризис. Механізми розвитку и стратегії виживання [Текст] / С. Вайн. – М : Альпина Бизнес Букс, 2009. – 302 с. – ISBN 978-5-9614-0976-5
13. Глобальна економічна криза та Україна [Електронний ресурс] : Офіційний сайт журналу «Реальна економіка». – Режим доступу : <http://real-economy.com.ua/publication/22/28041.html> – Назва з домашньої сторінки Інтернету
14. Орієнтуємося на рейтинги [Електронний ресурс] : Офіційний сайт газети «Галицький кореспондент». – Режим доступу : <http://www.gk-press.if.ua/node/3049> – Назва з домашньої сторінки Інтернету
15. Rosenthal, U. Crisis Management and Decision Making: Simulation Oriented Scenarios [Tex] / U. Rosenthal, B. Pijnenburg // . Dordrecht . Kluwer Simulation – oriented scenarios. – 3 p.
16. Іванюта, С. М. Антикризове управління [Текст]: навч. посібник. / С. М. Іванюта. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 288 с. – ISBN 978-966-364-423-3
17. Economic Crisis in Europe: Causes, Consequences and Responses [Electronic resource] : Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities European Commission, №7, 2009. – 90 p. – Access: http://www.ec.europa.eu/economy_finance/publications
18. Mah-Hui, L. Old Wine in a New Bottle: Subprime Mortgage Crisis – Causes and Consequences [Electronic resource] : The Levy Economics Institute of Bard College Working Paper – NY: Annandale-on-Hudson, 2008 No. 530. – 30p. – Access: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1126274
19. Neal, L. The Financial Crisis of 1825 and the Restructuring of the British Financial System [Electronic resource] : Review. – 1998. – may/june. – P.53-76. (Federal Reserve Bank of St. Louis) Access: <http://research.stlouisfed.org/publications/review/98/05/9805ln.pdf>
20. Про страхування [Електронний ресурс] : Закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР (зі змін. та доп.). – Режим доступу :

http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/Z960085.html. – Назва з домашньої сторінки Інтернету

Отримано: 10.09.2013

Summary

The paper analyzes approaches to definitions of “crisis” and “crisis in the insurance market”, identified the causes and consequences of instability in the development of insurance companies of Ukraine in the post-crisis period.

Козирев, В. А. Ідентифікація поняття кризи страхового ринку [Текст] / В. А. Козирев // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. – Суми : УАБС НБУ, 2013. – Вип.37. – С. 273-284.